

LIBERALIZÁCIA POŠTOVÉHO TRHU

Iveta Kremeňová* Jana Palková⁺

Rozsah univerzálnych poštových služieb a podmienky ich poskytovania sa v jednotlivých členských štátoch EÚ značne odlišovali a aj kvalita poskytnutých služieb bola veľmi rozdielna. Preto bolo potrebné prijať opatrenia na zabezpečenie postupnej a kontrolovanej liberalizácie trhu a primeranej rovnováhy pri dodržaní práv a povinností poskytovateľov univerzálnych služieb.

Liberalizácia predstavuje proces odstraňovania prekážok, resp. proces oslobodzovania. Ak hovoríme o liberalizácii poštových služieb, ide o proces odstraňovania prekážok slobodného podnikania na poštovom trhu, pričom slobodné podnikanie treba chápať ako podnikanie pri dodržiavaní zákonov, morálnych a etických princípov a za transparentných a rovnakých podmienok pre všetkých záujemcov o podnikanie na uvedenom trhu. [1]

1. Viacstupňový model liberalizácie

Proces liberalizácie však nemá obmedziť nepretržité dodávanie služieb, preto je realizovaný vo viacerých krokoch a bol definovaný Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 97/67/ES o spoločných pravidlách rozvoja vnútorného trhu poštových služieb spoločenstva a zlepšovaní kvality služieb. V júni 2002 bola schválená ďalšia smernica 2002/39/ES, ktorou sa dopĺňa a mení predchádzajúca smernica, a ktorá sa zaoberá reguláciou postupného otvárania sa poštového trhu.

Táto smernica definovala viacstupňový model liberalizácie poštového trhu vedúceho k postupnému otváraniu sa poštového trhu. V prvej fáze, ktorá sa začala 01.01.2003, sa plánuje pokles existujúcich cenových a hmotnostných hraníc pre vyhradené služby (zníženie hmotnosti na 100 g a zníženie ceny na 3-násobok tarify poskytovateľa univerzálnej služby pre korešpondenciu prvej hmotnostnej triedy najrýchlejšej štandardnej kategórie). Ďalší stupeň otvorenia sa trhu s ďalším znížením (s poklesom hmotnosti na 50 g a poklesom ceny na 2,5-násobok sadzieb príslušných zásielok je naplánovaný od 01.01.2006. V tomto roku sa má uskutočniť štúdia, v ktorej každý členský štát zhodnotí dosah úplného dokončenia vnútorného poštového trhu na univerzálnu službu a potom sa rozhodne o možnej úplnej implementácii

* doc. Ing. Iveta Kremeňová, Katedra spojov, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Žilinská univerzita v Žiline, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovenská republika, tel.: +421415133108, fax: +421415655615
e-mail: Iveta.Kremenova@fpedas.utc.sk

⁺ Ing. Jana Palková, Katedra spojov, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Žilinská univerzita v Žiline, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovenská republika, tel.: +421415132023, fax: +421415655615
e-mail: Jana.Palkova@fpedas.utc.sk

vnútorného trhu poštových služieb v roku 2009.

Univerzálna služba zahŕňa súbor poštových služieb, ktoré je poskytovateľ univerzálnej služby povinný trvalo poskytovať v prístupových a kontaktných miestach za rovnakých podmienok, v určenej kvalite a za prijateľné ceny všetkým užívateľom každý pracovný deň najmenej s jedným vyberaním a dodávaním denne. [2]

Liberalizácia poštového trhu sa netýka iba znižovania hmotnostných a cenových limitov poštovej výhrady, ale ide aj o liberalizáciu vstupujúcich a vystupujúcich cezhraničných zásielok, liberalizáciu reklamných adresovaných zásielok a liberalizáciu prístupu k sieti.

Pôvodné členské štáty EÚ boli povinné zosúladiť svoju legislatívu so smernicou EÚ 97/67/ES do 10. februára 1999, pričom prístupové krajiny EÚ boli povinné túto smernicu implementovať najneskôr ku dňu vstupu do Európskej únie a smernicu EÚ 2002/39/ES boli povinné pôvodné členské štáty presadiť do národnej legislatívy najneskôr do 31. decembra 2002, pričom prístupové krajiny EÚ, rovnako ako predchádzajúcu smernicu Európskej únie, boli povinné implementovať do národnej legislatívy najneskôr do 1. mája 2004. Pôvodné členské štáty mali časovú výhodu oproti prístupovým krajinám na vykonanie liberalizačných krokov. V prístupových krajinách sa postupná liberalizácia uskutočňovala prudšie a nie všetky krajiny mali implementované smernice v príslušných termínoch, niektoré zase prijali liberálnejšie opatrenia ako uvádza smernica s cieľom zvýšenia kvality a rozsahu poskytovaných služieb vstupom nových podnikov na trh.

2. Prehľad stavu liberalizácie v krajinách EÚ

Úplne liberalizovaný trh je vo Švédsku (od roku 1993), vo Fínsku (od roku 1994) a v prístupovej krajine Estónsku (od roku 2002).

Slovinsko znížilo poštovú výhradu na 100 g už v roku 2002. Dánsko od roku 2005 znížilo poštovú výhradu na 50 g. Veľká Británia otvorí poštový trh už od roku 2006. Holandsko plánuje zaviesť úplnú liberalizáciu poštového trhu v roku 2007 spolu s Nemeckom. Aj Slovensko plánuje výrazné urýchlenie liberalizácie, ktoré bude založené na zrušení poštovej výhrady v hmotnostnom aj cenovom limite s účinnosťou od 1. 1. 2007. Pokiaľ ide o riešenie otázok prístupu k sieti, tento bude zabezpečený od 1. 1. 2009 vzhľadom na nižšiu prioritu v porovnaní s poštovou výhradou.

Naopak v Poľsku a na Malte je poštová výhrada vyššia ako vyžaduje smernica EÚ. Poľsku bola povolená prechodná lehota na zavedenie limitov platných v EÚ. V súčasnosti si uplatňuje poľský poskytovateľ univerzálnych služieb poštovú výhradu na jednotlivé služby do hmotnosti 350 g, ale cenový limit je v súlade so smernicou 2002/39/ES, teda 3-násobok príslušnej tarify. Malta mala tiež ku dňu vstupu do EÚ ponechanú výhradu do hmotnosti 350 g a aj jemu zodpovedajúci cenový limit, teda 5-násobok príslušnej tarify.

Vstupujúce cezhraničné zásielky nie sú súčasťou výhrady iba v Slovenskej republike, kde sa poštová výhrada nevzťahuje na korešpondenciu a reklamné adresované zásielky, ak ju vo vnútroštátnom poštovom styku distribuuje poštový podnik, ktorý ju vybral v cudzine [4] a v Českej republike.

Vystupujúce cezhraničné zásielky sú liberalizované v Rakúsku, Belgicku, Nemecku, Dánsku, Francúzsku, Veľkej Británii, Írsku, Litve, Holandsku, Slovinsku a v Českej republike.

Hromadné zásielky liberalizovalo Španielsko, Slovinsko a Veľká Británia.

Určité fázy poštového reťazca, tzv. „upstream služby“, ako sú napr. vyberanie a preprava zásielok boli už nad rámec poštových smerníc liberalizované v prípade Veľkej

Británie a Slovinska. K takémuto kroku je však možné pristúpiť, len ak je v krajine zavedený funkčný regulačný mechanizmus prístupu k sieti, ktorý zabezpečí poskytovanie kvalitnej univerzálnej poštovej služby [5].

Pokiaľ ide o služby „iné ako univerzálne poštové služby“, t. j. služby, ktoré majú osobitný charakter, vyššiu kvalitu, teda majú pridanú hodnotu, tieto nie sú súčasťou vyhradenej oblasti len na Cypre, v Nemecku, Dánsku, Španielsku, Francúzsku, Holandsku a Slovensku [5].

3. Kompenzácia finančných prostriedkov

Poštová výhrada je jediná forma kompenzácie za povinnosť poskytovať univerzálnu poštovú službu. Ak krajina pristúpi k plnej liberalizácii musí mať vytvorený efektívny legislatívny a regulačný rámec, vrátane modelu na financovanie neprimeraného finančného bremena, ktoré by mohlo vzniknúť poskytovateľovi univerzálnej poštovej služby z poskytovania univerzálnej poštovej služby. V prípade zrušenia poštovej výhrady bude potrebné hľadať iné spôsoby kompenzácie finančného bremena, ktoré by mohlo vzniknúť poskytovateľovi univerzálnej poštovej služby z poskytovania univerzálnej poštovej služby. Jednou z možností kompenzácie, ktorú poskytuje aj smernica EÚ 97/67/ES, je zriadenie kompenzačného fondu.

V súčasnosti kompenzačný fond povolili vytvoriť v deviatich členských štátoch (Belgicko, Cyprus, Nemecko, Španielsko, Grécko, Taliansko, Lotyšsko, Portugalsko a Slovinsko), avšak v skutočnosti bol vytvorený len v Taliansku, pričom do fondu prispieva iba štát v záujme udržania primeraných cien univerzálnej poštovej služby. Mnohé z členských štátov, ktoré kompenzačný fond majú povolený, sa stretávajú s námietkami o neprimeranosti ustanovení o kompenzačnom fonde. Aj z tohto dôvodu je potrebné preskúmať a hľadať aj iné možnosti financovania univerzálnej poštovej služby.

Niektoré členské štáty využívajú aj iné formy kompenzácie finančného bremena z poskytovania univerzálnej služby (napr. SE, BE, FR, UK). Ide najmä o systém poskytovania určitých poštových služieb vo verejnom záujme na základe tzv. „verejných zmlúv“, ktoré zodpovedajú zmluve o výkone služieb vo verejnom záujme v podmienkach SR [6].

Ďalšou možnosťou, ktorú by mohol využiť poskytovateľ univerzálnej poštovej služby na úplne liberalizovanom trhu poštových služieb je cenová diferenciácia podľa miesta a spôsobu podania a dodania. Tento spôsob by si však vyžiadal zmenu technológie spracovania poštových zásielok poskytovateľom univerzálnej poštovej služby čo by malo negatívny dopad pre užívateľov poštových služieb, nakoľko by to viedlo k zvýšeniu cien medzimestských zásielok a zásielok doručovaných do menších obcí; samozrejme výhodou by bolo zníženie cien na lokálnej úrovni, najmä pokiaľ ide o poštovú službu mestských zásielok a zásielok doručovaných do väčších obcí [5].

Niektorí poskytovatelia univerzálnej poštovej služby v členských štátoch EÚ dostávajú dotácie zo štátneho rozpočtu [5].

4. Výhody liberalizácie

Cesta k úplnej liberalizácii je časovo náročný proces, ktorý vyvoláva u poskytovateľov univerzálnej poštovej služby tlaky na poskytovanie poštových služieb vyššej kvality za nižšie ceny, núti ich ponúkať služby s pridanou hodnotou, vyvíjať produkty „šité na mieru zákazníka“ a tlačí ich k inovatívnemu mysleniu ako aj k efektívnemu investovaniu do moderných technológií [5].

Výhody, ktoré môžu očakávať užívatelia poštových služieb od úplnej liberalizácie trhu

poštových služieb je najmä širší výber poštových podnikov poskytujúcich poštové služby ako aj možnosť vzniku nových pracovných príležitostí. Na druhej strane však možno očakávať, pokiaľ ide o poskytovateľa univerzálnej poštovej služby, naopak zníženie zamestnanosti, ktoré bude vyvolané znížením počtu prístupových miest. Ako potvrdzujú aj skúsenosti v krajinách, v ktorých už je trh poštových služieb plne liberalizovaný, konkurencia, vzhľadom ku geografickej situácii, nedokáže ponúkať poštové služby na celom území a teda sa sústreďuje len na najväčšie a teda aj najziskovejšie mestské aglomerácie. V prípade veľkých miest možno očakávať, že úplná liberalizácia prinesie vyššiu úroveň a kvalitu poštových služieb. Na druhej strane je však potrebné zdôrazniť, že vo vidieckych oblastiach a menších mestách sa neočakávajú iniciatívy konkurenčných poskytovateľov, naopak možno očakávať negatívne vplyvy úplnej liberalizácie. V záujme zabezpečenia vyváženého systému je potrebné pristupovať k úplnej liberalizácii trhu poštových služieb predvídateľným spôsobom a vytvoriť efektívny vyvážený regulačný a legislatívny rámec [5].

Čo sa týka dopytu, spokojnosť spotrebiteľov s poštovými službami je podľa súčasnej analýzy verejnej mienky v porovnaní s inými službami verejného záujmu vyššia. Vo všeobecnosti je väčšina európskych spotrebiteľov (74 %) spokojná s poštovými službami, ktoré im boli poskytnuté. Koneční spotrebitelia v niektorých členských štátoch však vyjadrujú obavy a vnímajú súčasný vývin poštových služieb, oprávnené alebo nie, skôr negatívne. Poštová smernica vyvoláva očakávanie, že trh sa otvorí a toto ďalšie otvorenie bude mať na trh pozitívny vplyv. Poštový trh sa nachádza v rozhodujúcom štádiu svojho vývoja. Je potrebné uskutočniť ďalšie kroky na podporu skutočnej hospodárskej súťaže a zároveň rešpektovať záujmy konečných spotrebiteľov; je potrebná inovácia s cieľom podporiť rozvoj trhu poštového sektoru ako časti podstatne a rýchlo sa meniaceho komunikačného trhu.

Záver

V správe Európskej komisie Rade a európskemu parlamentu sa uvádza, že reforma poštového sektoru v EÚ je na dobrej ceste. Ešte síce nie je dokončená, ale už priniesla niekoľko podstatných pozitívnych výsledkov predovšetkým vzhľadom na kvalitu služieb, zlepšenú efektívnosť podnikov a rozdelenie regulátorov a operátorov.

V súčasnosti sa rieši štúdia „Hodnotenie regulačného modelu európskych poštových služieb“ (riešiteľom je WIK-Consult) a štúdia „Rozvoj hospodárskej súťaže v európskom poštovom odvetví“ (riešiteľom je ECORYS). Závery z týchto štúdií budú podkladom pre vypracovanie štúdie, v ktorej sa pre každý členský štát zhodnotí dopad úplného dokončenia vnútorného poštového trhu v roku 2009 na univerzálnu službu. Vychádzajúc zo záverov tejto štúdie má Európska komisia predložiť Európskemu parlamentu a Rade správu sprevádzanú návrhom, v ktorom buď potvrdí rok 2009 ako dátum úplného dokončenia vnútorného poštového trhu, alebo na základe záverov štúdie stanoví ďalšie kroky.

Literatúra

[1] <http://www.telecom.gov.sk/pk/050337/vlastnymat.htm>

[2] <http://www.slposta.sk>

[3]

[http://www.rokovania.sk/Appl/material.nsf/0/AA7BEA28A0A1FD8DC1256FE9003D462F/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/Appl/material.nsf/0/AA7BEA28A0A1FD8DC1256FE9003D462F/$FILE/Zdroj.html)

[4] <http://www.posturad.sk>

- [5] <http://www.telecom.gov.sk/index/go.php?id=1468>
- [6] <http://www.telecom.gov.sk/index/go.php?id=1674>
- [7] http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/sk/com/2005/com2005_0102sk01.pdf